

UZASADNIENIE

W dniu 18.09.2018r. P. B. złożył wniosek o przyjęcie oświadczenia, że uchyła się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po babci M. B. (1), zmarłej 27.06.2014r. w G., ostatnio stale zamieszkałej w G., zatwierdzenie przez Sąd tego oświadczenia oraz przyjęcie oświadczenia o odrzuceniu spadku po M. B. (1), a także zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie takiego oświadczenia.

Uczestnicy postępowania D. B. (1), D. G., M. S., K. W., B. G., M. B. (2) i R. B. nie sprzeciwiali się wnioskowi. Zamieszkały w Holandii G. B., mimo prawidłowego wezwania, nie stawiał się na termin rozprawy, nie zajął także żadnego stanowiska w sprawie.

Uczestnik postępowania (...) Sp. z o.o. w S. wniosła o zasądzenie na swoją rzecz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa 17 zł.

Na rozprawie w dniu 30.10.2018r. wnioskodawca złożył oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po M. B. (1) i odrzucił spadek.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 23 listopada 2012 roku w P. zmarł E. B.. W chwili śmierci był rozwiedziony. Miał dwoje dzieci - D. B. (1) oraz P. B.. W dniu 27.02.2013r. przed Sądem Rejonowym w W., V Wydział Zamiejscowy w P. spadek po ojcu odrzucił P. B.. Jednocześnie wnioskodawca oświadczył, że do grona spadkobierców ustawowych po E. B. należy jego brak D. B. (1). Dodał również, że w tej chwili żyje jeszcze matka spadkodawcy M. B. (1) oraz podał jej adres. Nadto P. B. wskazał dane swoich dzieci oraz rodzeństwa spadkodawcy. Wnioskodawca odrzucił spadek albowiem wiedział o długach ojca. Podobnie spadek w imieniu własnym i dzieci odrzucił D. B. (1). W dniu 20.08.2013r. spadek po E. B. w imieniu małoletnich P. B. i M. B. (3), za zgodą sądu rodzinnego, odrzucili ich rodzice, tj. P. B. i A. S.. Odpowiadając na pytania Przewodniczącego P. B. ponownie podał dane matki zmarłego wraz z adresem i wymienił imiona oraz nazwiska rodzeństwa ojca. Przed odrzuceniem spadku po ojcu D. B. (1), zamieszkały razem z wnioskodawcą, dowiadywał się u prawnika o krokach koniecznych do odrzucenia spadku. Zasięgniętą informacją podzielił się z bratem. P. B. nie informował M. B. (1) o odrzuceniu przez siebie spadku po E. B.. Wnioskodawca nigdy nie rozmawiał z babcią na temat spadku po ojcu.

Dowód: uzasadnienie SR w P. k. 497-501 akt I Ns (...), protokoły odrzuceń spadku k. 48-51 akt I Ns (...), zeznania P. B. k.146

W dniu 27 czerwca 2014 roku w G. zmarła M. B. (1). Ostatnio stale przed śmiercią mieszkała w G. przy ul. (...), z córką D. B. (2). W chwili śmierci była wdową, miała pięcioro dzieci: E. B., J. B., T. B., S. B. i D. B. (2). E. B. zmarł przed matką, miał dwoje synów: D. B. (1) i P. B.. Przed M. B. (1) zmarł także J. B., który również miał dwoje dzieci: M. B. (4) i G. B..

Dowód: odpis aktu zgonu k. 7, odpisy skrócone aktów urodzenia k. 65,76,90, odpis skrócony aktu zgonu k. 89, odpis skrócony aktu małżeństwa k. 8 akt sprawy I Ns 25/18

W dacie śmierci M. B. (1) nie posiadała żadnych własnych długów, nie zaciągała bowiem kredytów, pożyczek ani innych zobowiązań. M. B. (1) nie miała też żadnych aktywów. Od 2013r. M. B. (1) była osobą schorowaną, wymagała pomocy osób trzecich, nie była zdolna do zaciągania zobowiązań. W czasie zamieszkiwania z córką nie dostawała żadnej korespondencji od jakichkolwiek wierzycieli, firm windykacyjnych czy komorników. Spadkobierczy M. B. (1), przekonani, że zmarła nie posiada żadnych długów ani majątku o jakiegokolwiek wartości, w ciągu 6 miesięcy od otwarcia spadku nie złożyły żadnego oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku. P. B. pozostawał w przeświadczeniu, że nie dziedziczy o M. B. (1), ani że babcia nie dziedziczy po jego ojcu.

Dowód: protokoły k. 213-214, k. 214-215 akt sprawy I Ns (...), zeznania P. B. k.146

W dniu 15 kwietnia 2015 roku (...) sp. z o.o. z siedzibą w S. złożyła wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po E. B. wskazując, że zmarły pozostawił pięcioro spadkobierców: J. B., M. B. (1), S. B., T. B., D. B. (2). W uzasadnieniu wniosku podała, że E. B. był dłużnikiem tego podmiotu (nakaz zapłaty na kwotę (...)), zaś jego dzieci i wnuki odrzuciły spadek w skutek czego do dziedziczenia doszła jego matka i rodzeństwo. Do wniosku załączono m.in. kopie protokołów o odrzuceniu spadku przez dzieci i wnuki spadkodawcy oraz akty stanu cywilnego uczestników tamtego postępowania. W dniu 20 stycznia 2016r. Sąd Rejonowy w P. wezwał do udziału w sprawie m.in. D. B. (1) i P. B. – synów zmarłego E. B. oraz ich dzieci. Odpis postanowienia wraz z odpisem wniosku P. B. otrzymał w dniu 22 lutego 2016r.

Dowód: akta sprawy I Ns(...) SR w P.: odpis wniosku k.3-4, wezwanie do udziału w sprawie k.159, dowód doręczenia k. 168

Postanowieniem z dnia 31 października 2017 roku Sąd Rejonowy w (...) stwierdził, że spadek po E. B. na podstawie ustawy nabyli: matka M. B. (1) w 1/2 części oraz bracia J. B. i T. B. po 1/4 części. Zapewnienie spadkowe na rozprawie poprzedzającej wydaniem rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie złożył P. B..

Dowód: odpis postanowienia k. 497, protokół rozprawy k. 483-485 akt sprawy I Ns (...)

W styczniu 2018r. D. B. (3) złożyła wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzucenie spadku po M. B. (1) i przyjęcie od niej takiego oświadczenia. Odpis wniosku z załącznikami doręczono wnioskodawcy w dniu 19 lutego 2018r. P. B. uczestniczył w rozprawie w dniu 26.06.2018r. i był przesłuchany w charakterze strony. Wniosek D. B. (2) oraz pozostałych dzieci M. B. (1) został pozytywnie rozpoznany. Odpis postanowienia wraz z uzasadnieniem w sprawie I Ns (...) doręczono P. B. w dniu 12.07.2018r.

Dowód : akta sprawy I Ns (...): odpis wniosku k.3-6, zpo k. 37, 241

Ustalając stan faktyczny Sąd oparł się przede wszystkim na załączonych przez wnioskodawcę dowodach z dokumentów, tak urzędowych jak i prywatnych, a także na materiałach zebranych w sprawie I Ns (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w P. oraz przez tut. Sąd w sprawie I Ns (...). Żadna ze stron nie kwestionowała tychże dowodów, Sąd z urzędu nie stwierdził jakichkolwiek nieprawidłowości podważających moc dowodową tych dokumentów.

Nadmienić w tym miejscu trzeba, że wobec braku sprzeciwu stron Sąd posłużył się dokumentami urzędowymi - protokołami z przesłuchania stron z akt sprawy I Ns (...). Przeprowadzenie dowodu z tychże dokumentów urzędowych nie narusza zasady bezpośredniości, na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12.04.2018r. w sprawie II CSK 399/17. Prawdziwość i rzetelność tych dowodów nie budziła wątpliwości, zawłaszcza, że w istocie dotyczyły one okoliczności bezspornych.

Za w pełni wiarygodne Sąd uznał także zeznania obecnych na rozprawie stron postępowania. Relacje przesłuchanych osób były spójne, logiczne i korespondowały z pozostałymi dowodami. W zasadzie tak M. B. (2), jak i jego bracia R. B. nie mieli wiedzy na temat świadomości prawnej wnioskodawcy.

Sąd zważył, co następuje:

Wniosek nie zasługiwał na uwzględnienie.

W myśl art. 1012 k.c. oraz art. 1015 k.c. obowiązujących w dacie zgonu M. B. (1), spadkobierca może bądź przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste), bądź przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza), bądź też spadek odrzucić. Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Zgodnie z art. 1019 § k.c. jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli, z tym że uchylenie się od skutków prawnych

oświadczenia powinno nastąpić przed sądem, a spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd.

Spadkobierca składa oświadczenie woli o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo nie składa takiego oświadczenia w terminie wynikającym z art. 1019 § 1 k.c. pod wpływem błędu, jeżeli w chwili składania tego oświadczenia lub upływu terminu do jego złożenia był w błędzie co do treści czynności prawnej (art. 84 § 1 zd. 1 k.c.), a błąd był obiektywnie i subiektywnie istotny (art. 84 § 2 k.c.). Błąd co do treści czynności prawnej może być błędem co do tytułu powołania do dziedziczenia, osoby spadkodawcy lub przedmiotu spadku. Może polegać między innymi na niewiedzy spadkobiercy o istnieniu długów spadkowych. Podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić jedynie błąd prawnie doniosły, to jest taki, który nie wynika z niedołożenia przez spadkobiercę należytej staranności przy ustalaniu rzeczywistego stanu spadku. Ocena istotności błędu wymaga przy tym ustalenia, czy spadkobierca mający wyobrażenie o rzeczywistym stanie rzeczy, tj. niedziałający pod wpływem błędu, złożyłby oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku o określonej treści. Staranność (aktywność) spadkobierców, zmierzających do ustalenia stanu majątku spadkowego, należy oceniać w okresie do czasu milczącego złożenia oświadczenia woli o przyjęciu spadku po zmarłym członku rodziny (art. 1015 § 2). Zgodzić należy się z poglądem, że błąd prawnie doniosły to nie tylko błąd co do faktów, ale i co do prawa (postanowienie SN z dnia 29 listopada 2012 r., II CSK 171/12, postanowienie SN z dnia 7 kwietnia 2016 r., III CSK 210/15).

Spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku złożonego pod wpływem błędu lub groźby lub od skutków prawnych niezłożenia takiego oświadczenia w terminie, w czasie określonym w art. 88 § 2 k.c., a mianowicie w ciągu roku od wykrycia błędu lub ustania stanu obawy przy groźbie. W ostatnim czasie daje się zauważyć wyraźną tendencję w orzecznictwie do nieuwzględniania upływu terminu zawitego, o którym mowa w tym przepisie, przez wzgląd na zasady współżycia społecznego (art. 5 k.c.). Dotyczy to wyjątkowych wypadków, w szczególności, gdy za nieodebranie oświadczenia w terminie spadkobierca nie ponosi winy, przede wszystkim z uwagi na uchybienia sądu. Instytucję nadużycia prawa podmiotowego należy traktować jako normę legitymującą sędziego do dokonywania korekty obowiązujących przepisów w konkretnym stanie faktycznym, gdy wynik zastosowania tych przepisów okazałby się niesłuszny i niesprawiedliwy (por. uzasadnienia uchwały SN z dnia 15 marca 2018 r., III CZP 110/17, postanowienie SN z dnia 12 kwietnia 2018 r., II CSK 485/17).

Na gruncie niniejszej sprawy nie ulegało wątpliwości, iż w dacie śmierci M. B. (1) nie posiadała żadnych własnych długów. Otóż pozostając pod opieką córki D. B. (2) M. B. (1) była w pełni uzależniona od jej pomocy, zaś na jej adres nie dochodziła żadna korespondencja mogąca świadczyć o nieuregulowanych zobowiązaniach. Bezspornym było, że w dacie śmierci M. B. (1) nie istniały żadne jej własne długi, nie było też żadnych składników majątku, które wymagałyby podziału. Jedyne zobowiązania spadkodawcy, które wtedy ją obciążały były długi jej syna – ojca wnioskodawcy - E. B.. Dodać w tym miejscu trzeba, że M. B. (1) nie była powołana do dziedziczenia w tzw. pierwszej grupie spadkowej. Spadkodawczyni doszła do dziedziczenia po E. B. na skutek odrzucenia spadku przez wnioskodawcę i jego brata oraz przez ich dzieci. Zatem M. B. (1) doszła do dziedziczenia dopiero w dniu 20.08.2013r., czyli w dacie złożenia przed Sądem Rejonowym w P. oświadczenia P. B. i A. S. o odrzuceniu spadku po dziadku małoletnich. W tym momencie zobowiązania E. B. przeszły m.in. na jego matkę. Dodać trzeba, że M. B. (1) spadek nabyła z datą wsteczną, czyli od dnia śmierci E. B.. Wnioskodawca, jak sam zeznał, znakomicie zdawał sobie sprawę z długów ojca, a wiedza ta doprowadziła do odrzucenia spadku po ojcu. Skoro to wnioskodawca niejako wygenerował przejście zobowiązań swojego ojca na M. B. (1), to nie może się on w tym postępowaniu powoływać na błąd co do składu spadku.

W toku postępowania wnioskodawca powoływał się również na błąd co do prawa – tak co do kolejności dziedziczenia po E. B. wobec odrzucenia spadku przez dzieci i wnuki zmarłego, jak i błąd dotyczący swojego tytułu do spadku po M. B. (1). Również te błędy nie były w ocenie Sądu usprawiedliwione. Składając oświadczenie o odrzuceniu spadku w imieniu własnym, jak i w imieniu małoletnich wówczas swoich dzieci, P. B. podając dane kolejnych spadkobierców ustawowych dwukrotnie wskazał na matkę E. M. B., podając jednocześnie jej adres. Co prawda wnioskodawca podał, że odpowiadał

na pytania Sędziego odbierającego oświadczenie o odrzuceniu spadku, jednak powyższe nie powoduje, iż można uznać błąd wnioskodawcy w tej mierze za usprawiedliwiony. Otóż winien zdawać on sobie sprawę, że pytania Sądu w tym zakresie nie są bezcelowe, nadto wobec odrzucenia spadku przez jednych spadkobierców, spadek ten przechodzi na kolejne osoby, co stało miało miejsce chociażby w przypadku wnuków zmarłego. Nie bez znaczenia pozostaje tu okoliczność, że brat wnioskodawcy, razem z nim zamieszkały, przed odrzuceniem spadku zasięgał porady prawnej u prawnika, a uzyskanymi informacjami podzielił się z wnioskodawcą. Nie było zatem obiektywnych przeszkód, by bez większych trudności ustalić porządek spadkobrania według prawa polskiego. Nadto P. B. miał możliwość ustalenia składu spadku w ciągu 6 miesięcy od dnia śmierci M. B. (1).

Abstrahując od powyższego zaznaczyć trzeba, iż po wszczęciu postępowania w sprawie I Ns (...), Sąd Rejonowy wP. wezwał do udziału w sprawie wnioskodawcę i jego brata. Odpis wniosku wierzyciela doręczono wnioskodawcy w dniu 22 lutego 2016r. We wniosku tym zaznaczono, że dzieci i wnuki odrzuciły spadek po E. B., a zatem do dziedziczenia doszła M. B. (1) i rodzeństwo spadkodawcy. Do wniosku załączono także protokoły odrzucenia spadku D. B. (1), P. B. i ich dzieci. Nawet przyjmując, że wnioskodawca był w błędzie co do kręgu spadkobierców ustawowych po E. B., to błąd ten ustał w dacie zapoznania się z treścią wniosku w sprawie I Ns (...). Roczny termin do uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku upłynął bezskutecznie w dniu 22 lutego 2017r. Złożenie oświadczenia w dniu 30.10.2018r. było zatem spóźnione i nie mogło wywrzeć zamierzonego skutku. Czynność prawna dokonana po upływie rocznego terminu zawitego jest bezskuteczna.

W niniejszej sprawie uchybienie temu terminowi nie było usprawiedliwione. Sąd nie znalazł podstaw do zastosowania w niniejszej sprawie art. 5 k.c., bowiem wnioskodawca nie powołał się na żadne zasady współzycia w tej mierze. Nie sposób przy tym pominąć faktu, że wniosek w niniejszej sprawie został złożony dopiero w dniu 18.09.2018r., mimo, że wnioskodawca brał udział w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku po E. B. oraz w połączonych sprawach toczących się pod sygnaturą I Ns (...). Wnioskodawca otrzymał odpis wniosku D. B. (2) już w lutym 2018r., składał zeznania jako strona, złożył wniosek o uzasadnienie postanowienia, następnie zwlekał ze złożeniem przedmiotowego wniosku przez kolejne miesiące.

Odnosić w tym miejscu trzeba, że M. B. (1) doszła do dziedziczenia w 2013r., a jej uprawnienie nie wygasło mimo, że w dacie wszczęcia rzeczzonego postępowania M. B. (1) już nie żyła, co w konsekwencji skutkowało odrzuceniem wniosku co do niej.

Co istotne, P. B. mimo że utrzymywał sporadyczny kontakt z babcią, nie poinformował jej o odrzuceniu spadku po E. B.. Po doręczeniu mu odpisu wniosku w sprawie I Ns (...) nie interesował się sprawą, ograniczając się jedynie do stawiennictwa na jedynej wyznaczonej w tej sprawie rozprawie i składając zapewnienie spadkowe. Wnioskodawca nie podjął żadnych starań celem ustalenia, czy M. B. (1) za życia odrzuciła spadek po swoim synu.

Nie był usprawiedliwiony błąd wnioskodawcy co do swojego dziedziczenia po M. B. (1). P. B. dziedziczył po babci, gdyż jego ojciec zmarł przed matką. Należy tu mieć na uwadze, że podobnie dzieci wnioskodawcy doszły do dziedziczenia po swoim dziadku E. B. w następstwie odrzucenia spadku przez wnioskodawcę, przy czym osoba odrzucająca spadek jest w świetle prawa traktowana jakoby nie dożyła otwarcia spadku. Poza tym celem skutecznego odrzucenia spadku po E. B. w imieniu małoletnich P. B. musiał uzyskać zgodę sądu rodzinnego, co też uczynił (por. uzasadnienie postanowienia w sprawie I Ns (...)). P. B. podjął zatem wszystkie czynności przez dwoma sądami, by skutecznie odrzucić spadek w imieniu własnym i dzieci. Nie można go zatem uznać za nieświadomego prawnie obywatela. W tych okolicznościach nie można uznać, że wnioskodawca nie miał świadomości, iż w świetle prawa polskiego wnuki zmarłego dziedziczą w miejsce rodzica, w przypadku gdy ten zmarł bądź odrzucił spadek. Fakt, że wnioskodawca nie przełożył tejże wiedzy na swoją sytuację nie powoduje, iż aktualnie może się on powoływać na błąd co do prawa.

W przeciwieństwie do pozostałych spadkobierców M. B. (1), którym Sąd zatwierdził uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku, błędy, na które powołuje się w tym postępowaniu P. B. nie były usprawiedliwione i powstały na skutek braku staranności wnioskodawcy i wyłącznie z jego winy. W świetle powyższego wniosek podlegał oddaleniu.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., określającego ogólną zasadę rozkładu kosztów w postępowaniu nieprocesowym i stanowiącego, że każdy uczestnik tego postępowania ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie. Kosztami doręczeń zagranicznych na podstawie art. 5 ust. 2 u.k.s.c. został obciążony Skarb Państwa.

ZARZĄDZENIE

1. Odpis postanowienia z uzasadnieniem doręczyć:

- P. B. z pouc. o apelacji

- peł. Asekuracji

2. kal.14 dni

G., dnia 8.02.2019r.